

Motion till riksdagen
2009/10:N282

av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (c)

Social ekonomi för tillväxt, entreprenörskap och arbete

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den sociala ekonomin som viktig kraft i närings-, sysselsättnings- och regionalpolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att lagen om offentlig upphandling förbättrar förutsättningarna för den sociala ekonomin.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 2 hänvisat till FiU.

Motivering

I Sverige introducerades begreppet social ekonomi för en bredare publik av Jan Olsson 1994 i boken Den sociala ekonomin, Medborgarna – Sverige – Europa. Genom EU-medlemskapet blev också social ekonomi ett ofta använt begrepp för att kunna hantera viktiga samhällsförhållanden och det nämns bl.a. i strukturfondernas programdokument som viktigt för att uppnå mål som t ex ökad sysselsättning, företagsamhet och regional utveckling.

I diskussionen kring medborgarnas olika sammanslutningar och organisationer används i Sverige begrepp som tredje sektorn, frivilligorganisationer, civilsamhälle, ideell sektor, NGO eller folkrörelse. Andra begrepp som internationellt används synonymt med social economy är non-profit sector, solidarity economy, alternative economy samt third sector. Vi nöjer oss här med en definition av social ekonomi:

Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhälliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft. (Regeringens arbetsgrupp för den sociala ekonomin, ”Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt”, 1999).

Den sociala ekonomins värden

Först och främst handlar det om att bli accepterad som viktig aktör i svensk närings- och sysselsättningspolitik, för att inte tala om välfärdens utveckling och lokal utveckling. Denna utmaning äger aktörerna själva att ta ett stort ansvar för – att synliggöra sig och sprida kunskaper och erfarenheter inte minst visavi beslutfattare i politiken men också till andra svenska företag och deras företrädare. I övrigt handlar det om t.ex. behov av

- ? ökade kunskaper
- ? att sprida kunskaperna/erfarenheterna
- ? möjligheter till kapital
- ? att vara en viktig aktör i utveckling av välfärden.

Den sociala ekonomin är för närvarande en viktig aktör i näringslivet, för att skapa och utveckla arbetstillfällen. Sektorn har också mycket stora utvecklingsmöjligheter, om politiken förmår att ta sig an sektorns frågeställningar och att fatta beslut som också kan göra att sektorn utvecklas som en dynamisk kraft i landet.

Fel! Okänt namn

Uthållig tillväxt, jobb och demokrati

Den sociala ekonomin har stor betydelse för demokratin och den regionala utvecklingen, dels genom att kanalisera medborgarnas engagemang i för dem viktiga frågor, dels genom sitt bidrag till regional utveckling, företagande och sysselsättning.

Olika forskningsarbeten understryker också de värden, svåra att mäta i kvantitativa termer, som den sociala ekonomin har för de människor den engagerar. Därför är en aktiv folkrörelsepolitik förutsättningen för ett främjande av den sociala ekonomin.

Stärker och utvecklar demokratin – skapar delaktighet

Medlemmar och aktiva i olika föreningar och folkrörelser tränas i demokratis arbetsformer genom att utbyta idéer, lyssna, analysera, argumentera och söka gemensamma lösningar i den fråga som finns på dagordningen. Det är inte fel att hävda att folkrörelserna är den parlamentariska demokratis växt-hus.

I mindre grad än andra upplever människor som är engagerade i någon förening att de är utanför, istället upplevs delaktigheten som något mycket viktigt. Den egna personen betyder något, för en annan människa eller en idé, ja kanske för ”båda”.

Tillfälliga och mer lösa ”grupperingar” av enskilda personer är också viktiga och bidrar till att utveckla kunskap i och förståelse för demokratiskt arbete.

Bättre hälsa

Delaktighet och engagemang i viktiga frågor främjar människors välbefinnande och hälsa.

Föreningar som erbjuder möjlighet till engagemang och gemenskap bidrar på så sätt till att förbättra folkhälsan. Egenmakt har visat sig stärka människors självkänsla, självinsikt och bidra till en god hälsa.

Stärker det sociala kapitalet – utvecklar mellanmännsliga relationer

I föreningsarbetet skapas förutsättningar för ett demokratiskt förhållningssätt och respekt för olika åsikter. Det skapar i sin tur förutsättningar för förtroende och tillit, som utvecklar en social sammanhållning och därmed till det som brukar kallas ”socialt kapital”.

Man kan mycket kort beskriva ”socialt kapital” som både formella och informella normer och regler för ömsesidigt samarbete och hänsynstagande och som växer fram i förtroendefullt samarbete mellan människor. I sin förläng-

ning är det mycket viktigt för fortsatt gott umgänge människor emellan och för utveckling av olika ”affärsförbindelser”.

Bidrar till en kommuns eller en regions attraktionskraft

Ett varierat och stimulerande kulturliv ger enskilda människor goda möjligheter till upplevelser och utveckling. För t.ex. val av bostadsort och företagslokaliseringar får närheten till god och inspirerande kultur en allt större betydelse.

Föreningar och andra aktörer inom social ekonomi bedriver inom kulturområdet en betydande verksamhet. De bidrar därigenom till att stärka en regions identitet och bidrar samtidigt till attraktionskraften.

Värderingsöverföringar och opinionsbildning

Många är de människor som slutit sig samman kring en idé om ett bättre samhälle, ett gott liv etc. I arbetet att skapa opinion och förverkliga dessa idéer sker naturligtvis bearbetningar av värderingar som kanske resulterar också i värderingsöverföringar.

Föreningslivet är på så sätt också garanten för ett öppet demokratiskt samhälle där människor stimuleras till självorganisering utifrån egna behov och intressen.

Främjar entreprenörskap och företagsamhet

Den sociala ekonomin förklaras ibland som folkrörelseföretagande. Gränsen mellan det rent idéburna till att också i praktiken söka förverkliga sina idéer, om t.ex. viss typ av produkter, tjänster etc., är naturligtvis svår att urskilja. Exempel finns också på att den sociala ekonomins projekt övergått till ett varaktigt företagande där varor och/eller tjänster distribueras och/eller produceras för marknaden; ibland med den offentliga sektorn som kund, i andra fall med marknaden i övrigt som kund. Medlemmar och aktiva lär sig genom samarbete med andra att omvandla idéer till konkret verksamhet. Den sociala ekonomin främjar därmed initiativförmåga och företagande.

Bidrar till arbetstillfällena och lokal utveckling

Många lokala aktörer inom den sociala ekonomin startar projekt utifrån de lokala behov som finns och det ges ofta uttryck i ett antal arbetstillfällen, även om det endast är under en begränsad tid. Det lokala utvecklingsarbetet till förmån för kvarterets, stadsdelens eller den egna bygdens utveckling skapar också goda villkor för erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring.

Fel! Okänt namn

Utvecklar och fördjupar välfärden och bidrar till ökad kvalitet

Den sociala ekonomins lokala förankring, småskalighet och dess behovsorientering istället för vinst, skapar särskilt goda förutsättningar för att säkerställa välfärdens kvaliteter jämfört med andra driftsformer. När människor som ska nyttja en viss service också har inflytande över dess utförande är det lättare att också uppnå kvalitativa mål.

Kvalitetskraven och inte enbart minskade kostnader bör vara utgångspunkten när den sociala ekonomin diskuteras som entreprenör till den offentliga sektorn.

Den sociala ekonomins utmaningar

Det finns många olika sätt att främja och utveckla den sociala ekonomin och här nämner vi några:

Ökade kunskaper

Det behövs ökade kunskaper hos beslutfattare i kommuner, landsting och regionala fora om den sociala ekonomin. Hos den sociala ekonomins aktörer behövs också ökade kunskaper om den offentliga sektorn och därmed hur den kan samspela med marknaden och t.ex. kommunerna. Också ökade kunskaper behövs om omfattningen, inriktningen m.m. av den sociala ekonomin.

- ? Befintliga data hos t.ex. SCB kan användas som underlag för kartläggningar. Initiativ kan också tas för att förbättra befintligt statistiskt underlag.
- ? Här kan kurser, seminarier och studiebesök vara bra aktiviteter och ske genom samarbete med t.ex. studieförbund, högskolor och universitet.
- ? Samverkan med forskare och aktörer inom den sociala ekonomin kan förbättra kunskapsunderlaget, t.ex. i olika fallstudier.
- ? Främjande av s.k. sociala bokslut kan vara en ytterligare väg att öka kunskaperna om den sociala ekonomin.

Forskning och kunskapsspridning

Det finns en hel del forskning kring den sociala ekonomin, såväl nationellt som internationellt. Samtidigt kan man konstatera att resultaten av denna forskning inte är tillräckligt kända och spridda till t.ex. beslutfattare inom den offentliga sektorn.

- ? Kanske ett regionalt nätverk mellan forskare, politiker och ”praktiker” (d.v.s. aktiva inom den sociala ekonomin) kan vara ett steg att öka kunskapsspridningen. Dessutom kan ett nätverk med denna sammansättning initiera olika former av forsknings- och/eller utvecklingsprojekt.

Fel! Okänt namn på

- ? Deltagande i olika former av samarbetsorganisationer och nätverk kan också bidra till ökade kunskaper och att ta del av vunna erfarenheter, t.ex. i Slup.se, REVES Sverige.

Information och rådgivning i entreprenörskap och företagande

Såväl kommunerna som landsting/regioner ger ekonomiskt stöd till olika informations- och rådgivningsinsatser (Nyföretagarcentrum, Almi m.fl.). I kommunerna finns också som regel näringslivsenheter som arbetar mycket aktivt med denna typ av frågor.

- ? Offentligt (del)finansierade informations- och rådgivningsinsatser bör också omfatta sådana insatser för den sociala ekonomin. Här behövs en rejäl kompetenshöjning hos rådgivarna.
- ? Samarbetsavtal kan slutas med Coompanion för att säkerställa god kompetens kring frågor om den sociala ekonomin och dess utvecklingsmöjligheter.

Den offentliga sektorns upphandlingsverksamhet

En allt större del av den offentliga sektorns tjänster är idag föremål för upphandling. Upphandling kommer också att bli allt viktigare i att utveckla välfärden och öka medborgarnas inflytande över välfärdstjänsterna, t.ex. genom lagen om valfrihetssystem (LOV). Hittills har den sociala ekonomin varit missgynnad i upphandling genom främst sin småskalighet.

- ? Formulera förfrågningsunderlag så att den sociala ekonomins och andra småföretags aktörer inte missgynnas, t.ex. genom att inte upphandla stora volymer av tjänster t.ex. stora äldreboenden, stora distrikt för hemtjänst.
- ? Väljs LOV (utifrån ett medborgarperspektiv att föredra framför upphandling) som ett sätt att främja medborgarval i välfärden stimuleras den sociala ekonomins aktörer som annan småföretagsamhet att godkännas.

Kapital

Varje företag behöver kapital för att konsolideras och utvecklas. Ett väl känt problem för den sociala ekonomin är alltför svaga balansräkningar. Kunskaperna om den sociala ekonomin hos banker och andra kreditinstitut är också låga. Det gör att den sociala ekonomin i allmänhet har svårt att uppbåda tillräckligt med kapital för angelägna utvecklingsåtgärder. (I princip gäller detsamma för alla andra småföretag). Ibland kan också bristen på kapital utestänga aktörer från att kunna bli antagna som entreprenörer för den offentliga sektorns räkning. För att skapa ytterligare finansieringsmöjligheter har därför kreditgarantiföreningar bildats runt om i landet.

- ? Diskutera med den sociala ekonomin om möjligheterna till en bättre kapitalförsörjning. Hur kan fler medlemmar rekryteras till de befintliga regionala kreditgarantiföreningarna?

Fel! Okänt namn nå

Dialog, samverkan och partnerskap

Det finns olika sätt att utveckla samverkan och samarbetet mellan t.ex. kommuner och den sociala ekonomin. Ett öppet klimat och intresse av att öka kunskaperna och bidra till utveckling är bra strategier

- ? Engagemang i SKL:s nätverk för samverkan med civilsamhället och den sociala ekonomin kan vara ett bra sätt för lokalt och regionalt engagerade centerpolitiker.
- ? Ta initiativ till ett årligt "forum" kring den sociala ekonomin med olika teman.
- ? Utarbeta program för utveckling av den sociala ekonomin. I ett samarbetsprojekt? Starten kan vara en idé- och inspirationsdag.

Den sociala ekonomin är en viktig kraft i närings-, sysselsättnings- och utvecklingspolitiken.

Stockholm den 24 september 2009

Kerstin Lundgren (c)

Per Lodenius (c)